

BARBRO ULFVARSON

Att tolka text är att tolka livet

En viktig uppgift för den feministiska teologin är att skapa en annorlunda tolknings-tradition. Barbros Ulfvarson beskriver i denna artikel en bibeltolkningsmetod hon utarbetat på grundval av drömtolkning, filosofen Paul Ricoeurs arbeten om text-analys och feministteologen Elisabeth Schüssler Fiorenzas förslag om fyra hermeneutiska tolkningsmetoder.

Kvinnans ställning i vår kultur är resultatet av en mångtusenårig tradition där män och kvinnor tilldelats olika roller i hem och arbete och där kvinnan i regel haft en mannen underordnad ställning. Denna långa tradition bryts nu i det postindustriella informationssamhället, ibland under svåra konvulsioner. En mycket viktig inspirationskälla för konservatismen, dvs bibehållandet av de traditionella könsrollerna, är religionen och de skrifter denna bygger på. Dessa skrifter och texttolkningar, i första hand Bibeln i den västerländska traditionen, ingår i en från vår tideräknings början helt mansdominerad tolkningstradition. Det är därför nödvändigt för kvinnorna, var för sig och som kollektiv, att helt självständigt läsa, tolka och ta ställning till religionen och dess skrifter. Antingen måste kvinnan ta avstånd från religionen och dess fundament eller också undersöka om det är möjligt att förhålla sig på ett nytt sätt till dessa och på så sätt grunda en ny, mer allsidig tradition.

Att åstadkomma en annorlunda tolknings-tradition är ett utomordentligt svårt projekt. Invanda föreställningar skall förkastas och ersättas med något nytt som från början inte kan beskrivas. Freud insåg att det ligger en utomordentligt stor kraft i våra drömmar om vi bara förstår deras språk. Montague Ullman har (bl a i boken *Använd dina drömmar*, tillsammans med Nan Zimmerman) anvisat en väg att tolka drömmar och han har även antytt, utan att närmare utveckla tankegången, att

denna väg skulle kunna användas i bibeltolkningsarbetet. Jag har arbetat med Ullmans tolkningsmetod för drömtolkningsarbete i grupp och sedan utvecklat den av Ullman vagt antydda Bibeltolkningsmetod i kursverksamhet. Jag har sedan tillsammans med Göran Agrell (forskare inom bibelvetenskap) ytterligare utvecklat och fördjupat denna tolkningsmetod och tillämpat Elisabeth Schüssler Fiorenzas fyra hermeneutiska tolkningsmetoder. Det är detta som denna artikel handlar om.

Feministteologernas fråga

Innan jag går närmare in på vad detta innebär måste den hermeneutiska tolkningsmetoden klargöras i allmänna termer, speciellt med avseende på de resultat som kommit fram i kvinnoperspektiv med hjälp av andra resonemang. Feministteologerna ställer frågan: vem skapade vår bild av oss själva? Språket är livsviktigt för vår förståelse för hur vi tolkar det vi läser, för vilka ord vi använder. Ingen människa kan gå ut ur sig själv, ut ur sin egen tid och verka i ett vakuum. Varken för mottagaren eller för avsändaren existerar en objektiv historia. För Schüssler Fiorenza är historia aldrig bara »historia om» utan alltid »historia för» och hon påpekar dessutom att historia inte skrivs för människor i det förflutna utan för människor här och nu. Vad vi producerar, vad vi säger och gör är riktat till vår samtid, till de människor som lever och

verkar i dag – och med anspråk på att vara kunskap om livet. Därför måste vi när vi läser en text alltid fråga oss »av vem» och »för vem» detta är skrivet.

Den ledande feministteologen Elisabeth Schüssler Fiorenza är en välkänd nytestamentlig forskare. Hon arbetar inom ramen för en historisk-kritisk bibelforskning, och utifrån denna vidareutvecklar hon en hermeneutik med metoder hämtade från befrielse-teologin och en kritiskt feministisk bibeltolkning.

Schüssler Fiorenza menar att en feministisk kritisk bibeltolkning bör ha sitt centrum i en »kvinnokyrka» (women church) – ett begrepp som definieras som en rörelse bestående av självidentifierade kvinnor och kvinno-identifierade män överskridande alla traditionella »mansskapade» samfundsgränser. Bibeln är den kristna kyrkans rötter, vi bör därför upphöra att se Bibeln som ett historiskt faktiskt återgivande och i stället möta den som en modell för kristen tro och kristet liv. Vi är inte kallade för att reproducera redan givna bibliska strukturer och traditioner, i stället är vår uppgift att minnas och omforma vårt bibliska arv. En feministisk pluralistisk tolkningsmodell låter inte bara enskilda texter fungera i sitt historiskt politiska sammanhang, utan uppmärksammar också samspelet mellan bibliska texter och nutida politiska och sociala förhållanden.

Schüssler Fiorenza föreslår att feministisk teologi skall arbeta utifrån en metod bestående av fyra tolkningsmodeller sprungna ur och hämtade från kvinnokyrkans erfarenhetspraxis.

Misstänksamhetens hermeneutik

Den första tolkningsmodellen skulle kunna kallas en feministisk »misstänksamhetens hermeneutik», vilket helt enkelt betyder att texterna skall läsas med frågorna »vem skrev detta», »för vem skrivs det», »varför skrivs det». Samtidigt skall man alltid ta hänsyn till såväl det bibliska språkets androcentriska karaktär som till den patriarkaliska stämpel som kännetecknar all biblisk tradition. Det är ett nödvändigt men vanskligt företag, säger Schüssler Fiorenza, att skilja mellan språk

och innehåll, mellan patriarkaliska uttryck och befriande traditioner, mellan androcentrisk text och feministiskt vittnesbörd. Hon framhåller vikten av att vara uppmärksam på språket, på förtryckande begrepp och diskriminerande uttryck, på kränkande förklaringar och vad som i texten kan ha förstärkts eller förringats, osynliggjorts eller förvrängt. I denna tolkningsmodell lyfts samtidigt det för den kvinnliga erfarenheten inspirerande, utmanande och befriande i Bibeln fram.

Schüssler Fiorenza menar att vi måste utveckla en teologisk tolkningsprincip för feministisk kritisk värdering, och med denna som metod försöka utröna i hur hög grad bibliska tankar förstärker och legitimerar patriarkaliska strukturer både på Bibelns tid och i vår tid.

De bibliska texterna äger en enorm kraft. Vi ska inte reducera denna rikedom utan i stället genom kritisk värdering ta fram den mångfald av olika befriande mönster som finns i texterna.

En hermaneutisk metod som påstår sig kunna särskilja mellan form och innehåll, mellan språkliga uttryck och uppenbarad sanning, kan tyckas vila på en ohållbar lingvistisk ståndpunkt, men Schüssler Fiorenza hävdar dock att vi med valet av en metod som t ex följer en text, en tradition eller en biblisk händelse, oundvikligen skulle begränsa den bibliska erfarenhetens historiska rikedom och på så vis förespråka en teologisk kritiskt reduktionistisk metod.

Till en av feministteologins uppgifter hör att noggrant värdera liturgi och förkunnelse-texter och att avvisa sådana texter som förstärker och legitimerar patriarkaliska strukturer samt att vara uppmärksam på den politiska och psykologiska funktionen av bibeltolkning. Vidare måste feministteologerna avslöja varje tendens till texttolkningsmissbruk som får till resultat att underordningstanken bibehålls och att våld accepteras.

Hågkomsternas hermeneutik

Sådan missbrukshermeneutik måste bemötas med en hågkomsternas hermeneutik, vars syfte är att återerövra de bibliska traditionerna och texterna med hjälp av en feminis-

tisk rekonstruktion. En texttolkning görs som inte accepterar att kvinnan glöms och göms genom att inkluderas i androcentriska texter och maskulina termer. En sådan tolkning utgår inte ifrån kvinnan som ett problem utan ser som självklart att hon likaväl som mannen fanns fullt synlig i det urkristna livets centrum. Denna rekonstruerande feministiska hermeneutik hävdar att den tidiga kristna historien är kvinnornas egen historia och att den uttrycker kvinnornas egen religiösa vision.

Ritualiseringshermeneutik

Dessa tre hittills nämnda hermeneutiska modeller bör kompletteras med en skapande ritualiseringshermeneutik som ur ett feministiskt perspektiv återger de bibliska berättelserna genom att blåsa liv i och lyfta fram feministiska rester som överlevt i bibeln. Genom konstnärligt skapande i ord och bild, i dans och musik, gör en ritualiseringshermeneutik de bibliska texterna synliga som en källa att ösa inspiration och befrielse ur, där alla våra sinnen är medskapande i »vidareberättande» av den kunskap som djupast berör oss.

Det behövs en paradigmskifte i biblisk interpretation. Från att uppfatta Bibelns innehåll som mytiska arketyper måste man börja förstå Bibeln som historisk prototyp. Schüssler Fiorenza arbetar utifrån en pastoralteologisk tolkning som hjälper oss att se Bibelns texter som en prototyp, startpunkten för en process, snarare än som en arketyper, det tidlöst sagda. Hon menar att vi i vårt arbete med bibliska texter ska kombinera fakta och upptäckter med ett kreativt engagemang i rekonstruktionen av den historiska verkligheten och undvika att reducera textens innehåll genom att renodla en enda aspekt av innehållet. Den pastoralteologiska tolkningens metod är att hålla samman den pastorala situationen och det teologiska svaret på den, dvs den historiska och den teologiska aspekten, det förflutna och det närvarande i en skapande spänning. Texten befrias genom denna process från sin museala tillvaro och patriarkaliska tvångströja. I flödet mellan nu och då fylls orden med liv och mening, och – säger Schüssler Fiorenza – endast på det sättet blir

Bibeln en levande modell för oss i dag och kan hjälpa oss att drömma nya drömmar och se nya visioner.

Filosofin – ett stort och viktigt samtal

Den franske filosofen Ricoeur har kallats »filosofen mitt i samhället». Han ser inte det filosofiska tänkandet som en enskild människas reflektioner utan snarare som ett deltagande i ett stort och viktigt samtal.

Ricoeur tar i sin forskning upp den »skenbara» motsättningen mellan den vetenskapliga opersonliga iakttagelsen av människan och den fenomenologiska engagerade, två människosyner som tycks utesluta varandra. Denna motsättning har formulerats som en strid mellan *förklaring* och *förståelse*. Man menar att naturvetenskap, biologi och psykologi skulle *förklara* människan medan humaniora, estetik och existensfilosofi skulle *förstå* människan. På detta svarar Ricoeur att dessa två former av insikt behöver varandra, för människan är som helhet skapad genom en »pakt» mellan frihet och natur. Förklaring och förståelse kommer därför att komplettera varandra. Det är den konkreta människan i den levande historien som skall förstås. För att kunna fasthålla detta konkret så måste olika teoribildningar – som förklara respektive förstå – relateras dialektiskt. Med dialektik menar Ricoeur ett synsätt som inte ser förklaringen och förståelsen som två varandra uteslutande alternativ, utan i stället som på varandra följande moment i en komplicerad process man kan kalla *tolkning*.

Ricoeur påpekar att vi laborerar med två tidsbegrepp: det objektiva vetenskapliga, t ex klockslag, och det subjektiva, det upplevda ögonblicket. Enligt Ricoeur är det »historiska tidsförloppet» det som verkligen har inträffat. Den »historiska tiden» är grundvalen för både den vetenskapliga och den existentiella tiden. Den historiska tiden är både något *yttre* – den refererar till uppmätta tidsmått som bygger på observationer – och något *inre* – den beräknas och får sitt innehåll av händelser och upplevelser i människors liv. Varje liv är historiskt på så vis att det måste observeras utifrån och upplevas inifrån för att få mening.

Ricoeur menar att vi berättar historier, som är uppbyggda eller som skett i »verkligheten» – för att orientera vårt tidliga liv dvs handlingen. Vi berättar i tal och skrift. Skrivandet är en verksamhet som kan jämföras med talet. Skrivandet är parallellt med talet och samtidigt en verksamhet som intar talets plats. Skriftens frigörelse från talet, det som sätter den i stället för talet är textens födelse. Vad händer när texten tar det levande språkets plats?

Textens »oavgjordhet»

Ricoeur menar att i en levande dialog är inte bara de samtalande närvarande, utan också situationen, stämningen och de språkliga uttryckens konkreta kontext, t ex gester och rörelser. Det är i relation till omgivningen som de språkliga uttrycken får sin fulla betydelse. I det levande talet böjer sig det vi säger mot det om vilket vi talar. Det förhåller sig annorlunda när texten intar talets roll, såväl rörelse som dialog har här avbrutits.

Ricoeur betonar att dialogen har avbrutits – inte avskaffats. Texten är inte utan referens, men det blir läsarens uppgift att i egenskap av tolkare göra referensen verklig. I den »oavgjordhet» där referensen är uppskjuten, hänger texten i luften. Den är utanför världen och utan värld. En sådan text är i sig fri att träda i relation med alla andra texter som ersätter den omgivande verkligheten. Ricoeur säger att i en skriftkultur kan den omgivande världen så totalt döljas av texternas »kvasi-värld» att världen själv upphör att vara något man kan visa på när man talar. Ricoeur menar t ex att den grekiska världen är imaginär i den mening att det är genom skriften som den erhållit närvaro. Detta är viktigt – ty denna förändring av förhållandet mellan texten och dess värld är nyckeln till den andra förändringen, den som påverkar förhållandet mellan text, författare och läsare. Medan det existerar en självklar närhet mellan den talade och hans/hennes eget tal, så råder det ett betydligt mera komplicerat förhållande mellan författare och text. Ricoeur menar att texten är den ort där författaren framträder och då enbart som en första läsare.

Gunilla Sköld-Feiler, Slowboat, 122 x 88 cm, vinylfärg. Foto: Gunilla Welin.

Om vi utgår från texten och dess autonoma ställning i förhållande till det levande talet och ordväxlingen, så ger Ricoeur oss två möjligheter att närma oss texten på. För det första kan vi som läsare välja att bli kvar i textens »oavgjordhet», dvs betrakta den som en text utan värld och utan författare. Vi »förklarar» den genom dess struktur och interna relationer. För det andra kan vi välja att upphäva textens »oavgjordhet», fullborda texten i talet och föra den tillbaka till den levande kommunikationen. Vi säger då att vi tolkar den. Ricoeur menar att bägge möjligheterna hör till läsningen. Dialektiken mellan dessa båda utgör läsningsprocessen.

Textens intention

I ljuset av textens djupsemantik kan man se strukturanalysen som en etapp mellan uttolkning och en mera djupgående tolkning. Det är inte i första hand författarens förmodade intentioner och själsliv som man skall leva sig in i, utan texten vill föra oss in i dess mening, föra oss i riktning mot en annan be-

tydelse av ordet. Om intentionen alltså är textens intention och om denna intention är den riktning som den öppnar för tänkandet, så bör man förstå djupsemantiken dynamiskt.

Genom att välja den första inställningen beslutar sig läsaren för att uppehålla sig *inom* texten, i textens slutenhet. Mot bakgrund av detta val har texten inget yttre, den har bara ett inre. Ricoeur exemplifierar med en analys som socialantropologen Claude Lévi-Strauss har gjort av Oidipusmyten. Lévi-Strauss *förklarar* myten genom att analysera den logiska relationen mellan dess beståndsdelar, men enligt Ricoeur tolkar han den inte. Att förklara en berättelse är att få grepp om dess härva av rörelser, dess fugaliknande komposition av handlingar infogade i varandra som utgör dess struktur.

Det första sättet att läsa består alltså av att förlänga och förstärka »oavgjordheten» till världen omkring och till mottagaren. Det är den förklarande hållningen.

Den andra attityd man kan inta till en text är tolkningen. Tolkning är enligt Ricoeur en typ av »tillägnelse» – texttolkningen fullbordas genom subjektets tolkning. Antingen förstår subjektet sig själv bättre eller förstår det sig själv på ett annat sätt eller så börjar det först nu i och med läsningen att förstå sig självt.

Konkret reflektion kallar Ricoeur detta samtidiga uppbyggande av självet och levandegörandet av mening. Ricoeur tillhandahåller genom termen »tillägnelse» ett metodiskt verktyg för att kämpa mot den kulturella distansen, århundraden av avstånd och distansen till textens ursprungliga mening. Samtidigt betonas tolkningens *aktuella* karaktär, att det är själva läsningen som markerar förverkligandet av textens möjligheter. Det innebär att »föra närmare», att göra »samtidigt och lika», dvs att göra det som först var främmande till sitt eget. Den aktualiserade texten finner på så sätt sin bestämning i sin åhörare. Förut hade texten endast *en mening*, som grundar sig på interna relationer i strukturen. Nu har den också *en betydelse*, dvs ett förverkligande i den läsandes eget språkliga uttryck (i subjektets egen diskurs, säger Ricoeur).

Ur detta resonemang följer enligt Ricoeur *att förklara* är att frilägga strukturen, dvs de interna beroenderelationer som utgör textens statiska tillstånd. *Att tolka* är att följa den tankeriktning som öppnas genom texten, alltså att ge sig iväg »mot textens gryningsland». Inom samma »hermeneutiska båge» menar Ricoeur, integreras de två motsatta attityderna, förklaring och förståelse, och i slutet av denna process, vid andra änden av bågen, återfinner vi »tillägnelsen», den sista bropelaren och bågens förankring i erfarenhetens jordmån. Det är sålunda läsningen som är den konkreta handling genom vilken textens bestämmelse fullbordas. Det är i själva hjärtat av läsningen som förklaringen och tolkningen oupphörligt konfronteras och försonas.

En förklarande hållning

En inspirationskälla och en omsorgsfull läromästare i tolkningsmetodik är Phyllis Tribble, professor i gammaltestamentlig exegetik. Genom skicklig, noggrann och mångsidig strukturanalys har Tribble banat nya vägar och givit nytt liv åt Gamla testamentets texter. Hennes tolkningar har fördjupat och aktualiserat förståelsen för Bibelns innehåll och hjälper oss att formulera aktuella och avgörande frågor. Tribble håller sig strikt till en retorisk kritisk tolkningsmodell som tillåter henne att helt koncentrera sig på textens inre struktur. Genom att variera och pröva olika tolkningsmodeller och genom jämförande analyser lyfter hon fram och synliggör paralleller, spännings- och motsatsförhållanden inom och mellan olika textavsnitt.

Denna strängt kritiska metod tillåter inga subjektiva utbrytningar. Således är Ricoeurs »sista bropelare», den som vilar i »erfarenhetens jordmån», placerad utanför Tribbles tolkningsområde, vilket utgörs av textens »inre».

Tribble arbetar ur ett feministteologiskt perspektiv och menar att det patriarkaliska avtrycket på Bibelns texter alltid kommer att finnas kvar, men hon framhåller samtidigt att människans tolkning av bibelinnehållet alltid är stätt i förändring vare sig vi vill det eller ej, helt enkelt för att nya generationer all-

tid vidareutvecklar och skapar nya metoder som förändrar och fördjupar vår förståelse. I en oupphörligt pågående process befrias såväl kontext som text från äldre »frusna» konstruktioner. Olika kulturer har genom århundraden lagt ett patriarkatets perspektiv på Bibeln, men, hävdar Tribble, oberoende av patriarkatet har ett kvinnligt perspektiv på motsvarande sätt kastat sitt ljus över Bibeln. Denna interaktion kommer att resultera i nya tolkningar av gamla texter, där glömda, tidigare förnekade eller osynliggjorda traditioner kommer att framträda som uppenbara »motröster» inne i de patriarkaliska dokumenten.

Den subjektiva tolkningen

Anita Goldman representerar den subjektiva, inkännande tolkningsmetoden. I sitt möte med texten låter hon egna erfarenheter och känslor få fritt spelrum. Goldman skriver om Gamla testamentets kvinnor. Som religionshistoriker arbetar hon med en vid kontext och låter sig inspireras av de omkringliggande folkens kulturer och religioner, hämtade från myter och legender.

Goldmans utgångspunkt är grannfolkens språk, religion, litteratur och samhällskick, som hon menar satt sina tydliga spår i de bibliska texterna.

Goldman menar att kvinnoförtryck inte enbart är historia utan ett alltjämt existerande faktum i vår kultur. Hon utgår ifrån att det i ett nästan glömt förflutet skedde en kulturell och religiös övergång från en moderscentrerad kultur där en modergudinna härskade och tillbads till våra dagars faderscentrerade kultur med en könlös, men ändå distinkt manlig Gud.

Styrkan och svagheten i Goldmans tolkningsmetod är hennes subjektiva och inlevelsefulla berättande av texterna på ett fängslande och färgstarkt sätt. Till styrkan hör också den religionshistoriska bredden medan till svagheten hör en något förenklad syn på den moderscentrerade kulturen.

Goldmans forskningsmetod bygger på en subjektiv, inkännande beskrivning av de bibliska texterna, i vilka hon söker bilder som

talat till henne som kvinna. Utifrån Ricoeurs »hermeneutiska båg» skulle man kunna säga att Goldmans metod lägger hela tyngden på den »bortre bropelaren», alltså förankringen i den egna erfarenhetens jordmån.

En bibeltolkningsmetod

Det specifika med de bibliska berättelserna är att talet föregick skriften. Bibeln var en gång en muntlig tradition som existerade och levde i den omedelbara närhet som talet och den talande tillsammans utgör. I det ögonblick som talet omvandlades till skrift, föddes texten, som en oberoende storhet i sitt förhållande till omvärlden. I detta tillstånd vilar en text fram till det ögonblick då en läsare närmar sig den, fångas, greps, och med beslutsamhet söker sig under ytan för att nå en djupförståelse. Vill man verkligen skåda texten ansikte mot ansikte, måste man analysera texten i hela dess struktur och forcera den historiska och kulturella distansen.

Detta sätt att läsa texten bygger på Ricoeurs tolkningsteorier och utgör den ena grunden i den bibeltolkningsmetod som här skall redovisas. Som beskrivits ovan utgörs den andra grunden av Schüssler Fiorenzas teorier. Hennes metoder, hämtade från befrielse-teologin och den kritiskt-feministiska bibeltolkningen, är nödvändiga verktyg för att i bibelarbetet kunna bryta upp inlärdna mönster och givna tolkningar.

En tredje grund för den bibeltolkningsmetod som här redovisas är Ullmans drömanalysmetod – en metod som knyter an till Ricoeurs tankar om texten i dess oavgjordhet och den förklarande hållningen till texten. Enligt denna metod arbetar en grupp med en av deltagarnas egna drömmar som skrivs ner i jagform och läses upp. Deltagarnas associationer till olika delar i drömmen diskuteras och gruppen söker metaforer och symboler. Varje deltagare arbetar utifrån sina erfarenheter. Inga försök att påverka eller påtvinga någon en annans tolkning får ske.

Till slut får »drömmaren» tillfälle att yttra sig om de andras associationer och tolkningar, och framför därefter sin tolkning.

Gunilla Sköld-Feiler, *Paradis*, 31 x 31 cm, vinylfärg. Foto: Gunilla Welin.

Tal – text – tal

Denna drömanalysmetod har jag överfört till en bibeltextanalysmetod. Deltagarna delas in i grupper om tre-fyra personer. Varje grupp blir tilldelad en bibeltext. Texten läses högt av varje deltagare i gruppen. Genom ömsom läsning och ömsom lyssnande blir varje deltagare i gruppen bekant med texten. Här ligger det svårforcerade momentet i att överföra metoden från drömarbete till textarbete. I drömarbetet är det en drömmare som talar, allt är påtagligt nära. I textarbetet måste den slutna texten brytas upp och omvandlas till tal (vilket den en gång varit), och

samtidigt måste den kulturella distansen (både tidsavståndet och distansen till den ursprungliga meningen) övervinnas. När det en gång talade, som förvandlats till text, åter blir talat, aktualiseras texten, och man »gör det som först kändes främmande till sitt eget».

Metodens första etapp är att väcka läsarens intresse för texten genom att skapa en personlig anknytning till berättelsen. Varje deltagare tänker sig berättelsen som berättad av en utomstående person (talad), en person som lyssnaren föreställer sig vara släkt med, men ej tidigare känt till och som berättar något självupplevt. Utgångspunkten är att be-

rättelsen och dess budskap är en tidigare okänd del av lyssnarens historia. Det ligger ett ändlöst avstånd mellan lyssnaren och berättaren, men ändå finns delar av berättelsens budskap förborgat i djupet av lyssnaren själv. Var och en av deltagarna gör på så vis berättelsen till sin egen, försöker leva sig in i den och redovisar sina känslor inför texten.

I nästa etapp arbetar gruppen med textens struktur och uppbyggnad, söker kontraster, spänningsfält, brännpunkter, textens kärna, motsatsförhållanden och dialektik. När strukturen är kartlagd börjar sökandet efter metaforer och symboler. Ordens betydelse analyseras i förhållande till texten samt oberoende av texten i förhållande till nutid och historisk tid samt oberoende av tid, i förhållande till deltagarnas förståelse och i generell mening. Noggrannheten i kartläggning av textens struktur är naturligtvis beroende på deltagarnas förkunskaper. Denna förklarande hållning till texten är nödvändig för att ge såväl fasthet som stringens åt bibeltolkningen som helhet. Tolkningen av texten skall nu fullbordas i subjektets tolkning av sig själv, det Ricoeur kallar »konkret reflektion». Metoden består i att lyssnaren går in i texten, blir »ett jag» i berättelsen, genom att kliva in i en av personerna med sin egen personlighet, sina egenskaper och erfarenheter på gott och ont. På det viset blir lyssnaren nu tälaren, berättelsen själv kontexten och de övriga personerna i texten som gruppdeltagarna gått in i, blir »samtalare». Från denna position skriver varje deltagare sin »berättelse».

Genom denna enkla metod kommer miss-tänksamhetens hermeneutik till sin fulla rätt och uppmärksamheten riktas mot alla repressionens uttryck. Varje deltagare söker i mångfalden sitt svar och finner det befriande mönster som avslöjar det i texten fördolda och vidgar hennes/hans förståelse. En dramatisk »aha-upplevelse» uppstår. Detta arbete innebär att deltagarna nu har kommit in på Schüssler Fiorenzas fyra tolkningsmetoder.

Missbrukstolkningen blir synlig

Det ligger i den här beskrivna metodens mycket intima förhållningssätt till texten att

det som Schüssler Fiorenza kallar för »missbrukstolkning» gör sig påmind. När texten »levs» möter vi oss själva i det osynliggjorda, det gömda eller nästan glömda. Ur den ändlösa raden av färgstarka kvinnor i Bibeln träder exempelvis Sara och Hagar fram, anmodrar till två stora folk brinnande av hat mot varandra. Den patriarkaliska tolknings-traditionen har dolt dem bakom Abrahams väldiga gestalt, liksom den har osynliggjort Vasti, den självständiga drottningen som hellre lämnar sin upphöjda ställning och palatsets rikedomar och förenar sig med sina systrar i kvinnohuset än hon låter sig förnedras genom att lyda den berusade konungens befallning att dansa inför hans gäster. I grupp-situationen tolkas berättelsen för oss själva – vi blir kritiska och vakna för vår egen situation. Plötsligt ser vi dessa kvinnor och män i oss själva, i våra liv.

Bibeltolkarens uppgift är att väcka texten, upphäva vad Ricoeur kallar textens »oavgjordhet» genom att skapa en levande kommunikation, som får texten att tala och leder till den »reflekerande tolkning» som innebär det ömsesidiga uppbyggandet av den egna personen och av textens mening. Slutpunkten i denna fas är att låta var och en av deltagarna presentera sin tolkning genom att läsa upp sin berättelse. Därefter följer diskussion och jämförande analys av tolkningarna och de individuella tolkningarna förs samman och konfronteras med varandra genom att gruppen tillsammans gör en dramatisk framställning med gester och repliker av textens innehåll.

Schüssler Fiorenzas fjärde hermeneutiska metod, en ritualiseringens hermeneutik, är den sista och avslutande fasen i metoden. Nu skall texten uttryckas genom alla sinnen, i konstnärligt skapande, i rörelse och bild, i dans och musik. Meningen är att visa på textens kraft och förmåga att beröra oss på ett sätt bortom den verbala kommunikationen. Att i färger och former, i rytmer och rörelser vidareberätta texten är att nå bortom språkets skyddsbarriärer, det går inte att dölja hur texten griper tag i kropp och sinnen bakom orden – hur textens budskap dömer och levandegör.

Bibeln är skriven i ett patriarkaliskt per-

spektiv, i en mångskiftande verklighet som inte går att skyla över. Den uttolkas av hävd på ett ensidigt och patriarkaliskt sätt. Resultatet blir en dubbel androcentrisk världsbild. För att komma fram till en annan bibeltolkning måste man först göra rent hus med den nuvarande tolkningstraditionen och därefter försöka frilägga resterna av den verklighet i vilken Bibeln skrevs och i vilken kvinnan likaväl som mannen fanns fullt synlig. Vår metod syftar till att göra såväl kvinna som man synliga och att göra det möjligt för var och en att lyssna till Guds tilltal.

LITTERATUR

- Frédéric Ferney, »En filosof höjd över alla miss-tankar. Samtal med Paul Ricoeur», *Montage*. Kulturanalys 1987, 14, 4-8.
- Anita Goldman, *Våra bibliska mödrar*, Natur och Kultur, Stockholm 1988.
- Paul Ricoeur, *Från text till handling. En antologi om hermeneutik*. Redaktörer: Peter Kemp och Bengt Kristensson, Symposion Bokförlag, Stockholm/Lund 1988.
- Elisabeth Schüssler Fiorenza, *Bread, not stone. The Challenge of Feminist Biblical Interpretation*, Beacon Press, Boston 1984.
- Elisabeth Schüssler Fiorenza, *In memory of her, A feminist theological reconstruction of Christian origins*, SCM Press Ltd, London 1983.
- Phyllis Trible, *God and the rhetoric of sexuality*, Fortress Press, Philadelphia 1980.
- Montague Ullman och Nan Zimmerman, *Använd dina drömmar*, Natur och Kultur, Lund 1981.

SUMMARY

To interpretate a Biblical text is to interpretate life

The method of Biblical text interpretation which is referred to in this article has been developed from M Ullman's method of dream analysis and then further refined in Bible study groups with the application of the four hermeneutic interpretation methods of Schüssler Fiorenza.

Fundamental to this method of Biblical interpretation is Ricoeur's hermeneutic arc, that is a dialogue exists between »the explanatory attitude» and interpretation as »appropriation»; meaning that one understands oneself through

understanding the text. This is what Ricoeur called »concrete reflection».

The »explanatory attitude» is necessary in order to provide a firmness and cogency to the interpretation. »Appropriation» is essential in order for proper analysis, because it allows for an accurate reading of the text by taking into account the cultural distance involved – that is a distance in both time and to the original meaning of the text itself. Thus the actual traits to the text are emphasized in the interpretation.

The essence of the method is that the reader in the study group is transformed at first from a »reader» to a »listener». Next the text is analyzed in regard to its structure, form and concept. In the next phase of the interpretation, the listener abandons his/her role (as listener) and enters the text. He/She becomes the »I» of the story, the »Speaker». The other »Is» of the text becomes his/her partners in a dialogue. This involves all members of the group. The tale itself becomes the context of the course, and is retold by vivid dialogue and dramatic illustration. The final phase of this method of interpretation is the re-telling of the text without words, through for example painting or dancing.

Central to this method of interpretation is the role of the interpreter. It is his/her job to transform the text as a vibrant partner in the dialogue. The Bible has up to now been interpreted in a one-sided, patriarchal fashion, where women have been virtually invisible. One of the goals of this method of interpretation is an attempt to uncover the entirety of the reality in which the Bible was written, where men, as well as women, were present. Once both men and women are recognized, it will make it possible for everyone listen to messages from God.

Barbro Ulfvarson
Engelbrekts församling
Östermalmsgatan 20 B
114 26 Stockholm